

Čas a jeho „zdroj“ / Aktuálnost a vztah k minulosti a budoucnosti / Minulost a aktuálnost / Budoucnost a aktuálnost

Základní otázkou pro možnost tzv. vysvětlování nejrozmanitějších dějů a událostí je problém „generování“ času. Myšlenka, že čas je generován čímkoli jsoucím, je absurdní, uvážíme-li, že čas přichází a vchází do aktuální přítomnosti z budoucnosti, a nikoli z minulosti. Čas přichází, ale také odchází, pomíjí, tj. přechází v minulost. Na minulosti je zvláštní to, že není celá „pominulá“, ale že z ní něco zbývá jako doznívající relikv toho, co se již událo a co pominulo. To „pozůstávající“ jakoby zůstává přítomné, tj. udržuje se v aktuální přítomnosti, a to někdy krátce, jindy nadlouho. O minulosti tedy můžeme uvažovat, minulost můžeme dokonce zkoumat právě na základě oněch relikvů resp. spíše díky nim (neboť ten skutečný „základ“ nám původně uniká, tj. dokud si nestanovíme jako úkol k tomuto základu přece jen nějak proniknout). V tom, co „jest“, tedy v aktuální přítomnosti, je vždycky uloženo mnoho relikvů toho, co už „bylo“ a co ve své kdysi aktuální plnosti již pominulo. „Přítomnost“ tedy nemůže být nikdy chápána redukovatelně jako pouhá okamžitá aktuálnost, protože „při tom“, tj. při ní je nějak spolu-přítomno leccos z toho, co už aktuální není, ale co kdysi aktuální bylo. Součástí přítomnosti je tedy vždy také jakási „paměť“, ovšem chápána nikoli jako cosi subjektivního, jako součást vědomí, nýbrž jako jakýsi soubor „památek“, suvenýrů, připomínek toho, co už uplynulo, ale co může být (ve vědomí, v subjektivní paměti) jakoby oživeno a stát se tak znovu jakoby něčím „přítomným“ (navzdory tomu, že už je čímsi minulým, takže může být jen druhotně „zpřítomněno“). Přítomnost tedy nejen nemůže být redukována na pouhou aktuálnost, ale sama se velmi podstatným způsobem vztahuje k tomu, co už bylo a uplynulo. Tím se ovšem před námi otvírá otázka, zda tomu není nějak podobně také s budoucností, tj. zda se přítomnost nějakým podobným a rovněž velmi podstatným způsobem nevztahuje k tomu, co (ještě) nebylo a co (ještě) nenastalo. Tuto otázku musíme vzít velmi vážně a nesmíme ji apriori odmítat, neboť skutečnost je taková, že každá aktuálnost se může dokonce i k minulosti právě svým způsobem (a tedy nově) vztahovat jen díky tomu, že k tomu má potřebný čas, jakousi termínovanou lhůtu, v níž tento vztah k čemusi minulému vůbec může uskutečnit, realizovat. Ukazuje se totiž, že onen naprosto nezbytný a podstatný vztah každé aktuálnosti k něčemu z toho, co už uplynulo a je minulostí, je podmíněn ještě základnějším vztahem aktuálnosti k budoucímu, tj. k něčemu z toho, co se má teprve stát, co má teprve nastat, k čemu se zatím jen chystá (resp. má chystat. má připravovat).

(Písek, 050527-1.)